

КЛАСИЦИ ЕНГЛЕСКОГ ЈЕЗИКА

Р. Л. Стивенсон

**Доктор Џекил и
господин Скрит**

и друге приповетке

Превод Бранислава Г. Ромчевића

Наслов оригинала: *Strange Case of Doctor Jekyll and Mr Hyde*, by Robert Louis Stevenson; *The Pavilion on the Links*, by Robert Luis Stevenson; *The Sire de Maletroit's Door*, by Robert Louis Stevenson; *A Lodging for the Night*, by Robert Louis Stevenson; *Markheim*, by Robert Louis Stevenson.

Наслов превода: *Доктор Џекил и господин Скрит, и друге приповетке*, од Роберта Луиса Стивенсона.

Аутор превода: Бранислав Г. Ромчевић.

Друго издање (интернетско). Број примерака: отворен интернетски тираж.

Уредник, издавач и штампар: Бранислав Г. Ромчевић, Новоградска 14, Београд.

Место и година штампања: Београд, 2017.

© **Бранислав Г. Ромчевић**. Сва права придржава Бранислав Г. Ромчевић. Ниједан део ове публикације не сме се репродуковати, држати у систему за похрањивање, или се преносити и умножавати у било ком облику или било којим путем, нити икако комерцијално користити – електронски, механички, фотокопирањем, снимањем звука или слике, или на било који други начин – без претходне писмене сагласности Бранислава Г. Ромчевића.

Ова електронска књига је у формату ПДФ, са забраном копирања и штампања.

Садржај

О писцу и књизи	4
<i>Доктор Цекил и господин Скрит</i>	9
<i>Павиљон на пустолинки</i>	114
<i>Врата господара Демалтроја</i>	199
<i>Коначиште за једну ноћ</i>	231
<i>Маркем</i>	262
Појмовник преводиочев	324

О ПИСЦУ И КЊИЗИ

Роберт Луис Балфур Стивенсон (1850–1894), шкотски романсијер, песник и путописац, рођен је у Единбургу а умро на острву Уполу, у Самојском Архипелагу у Тихом Океану. Студирао је, прво, за инжењера, завршио права, а постао професионални писац. Целог живота боловао је од туберкулозе и борио се с њом, а умро је, очито, од капи. Крхког здравља, пропутовао је, у трагању за опоравком и извориштима своје књижевности, више света него већина много здравијих. Кратка хроника његовог живота је: детињство у угледној шкотској породици инжењера, до седамнаесте године. Студије до двадесет пете. Путовања по Европи до тридесете. Женидба, 1880, путовање и боравак на западу Америке у постојбини његове супруге, повратак и боравак у Британији до 1887, кад, после очеве смрти, с породицом поново одлази у Америку. Године 1888, у закупљеној јаhti, с породицом годину дана крстари Тихим Океаном, посећујући Хаваје, Гилбертска Острва, Тахити, и Самојско Острвље. Следеће године иде на слично путовање, а 1890. на острву Уполу купује имање и насељава

се ту. Те последње четири године живота његовог препуне су рада и напора – пише, крчи земљу и гради кућу, бави се локалном политиком (што га је довело у сукоб с колонијалним властима, које он сматра некомпетентним да владају домороцима). Постаје миљеник домородаца, који га, кад он изненада премину, 1894, однесоше на раменима на оближње брдо и сахранише на месту с видиком на море. На гробу му је плоча с текстом његове поеме „Реквијем“, његовим давно припремљеним епитафом:

Под велим небом звезданим

Гроб копај, дај да починем.

Радо живљах и радо мрем,

Те легох доле без стега.

За ме овај стих урежи:

Где је хтео ту и лежи;

Дома је морнар, дома с мора,

И ловац дома са брега.

Стивенсон је писао врло интензивно, без обзира на слабо здравље. Његов опус обухвата дванаестину романа, неколико збирки приповедака, пет путописа, неколико збирки поезије, есеја и текстова о путовањима по Пацифику. У српској култури најпознатији је по неким преведеним делима, пре свега по *Острву с благом*, роману

за децу и одрасле; новели „Доктор Цекил и господин Скрит“, и неколиким приповеткама.

За живота врло популаран, чак славан и финансијски успешан писац, Стивенсон је био доста потцењен од стране књижевних посленика после Првог светског рата, кад се визура света па и књижевности радикално променила. Модернисти су га сврстали у писце дечје књижевности и жанра страве и ужаса, тако да је доскора био занемариван као прави уметник, теоретичар књижевности и друштвени критичар и хуманиста. Однедавно је његова улога потпуно превреднована, тако да је, најзад, и у канону енглеске књижевности добио место које заслужује. Иронично је то што су, без обзира на критичаре и канонисте, књиге Стивенсонове цело време остале врло популарне код читалаца, тако да се он рачуна као двадесет и пети најпревођенији писац на свету, далеко испред многих „канонски признатих“ великана.

Доктор Цекил и господин Скрит јесте новела у којој се Стивенсон, кроз заплет о лекару који је пронашао напитака чије узимање мења човека и физички и морално у властиту супротност, бави двојношћу људске пророде, могућношћу да у свакоме постоји и онај скрит други, који може изронити под одређеним околностима. Уз *Острво с благом*, ово дело је вероватно пишчево најпознатије и

најпопуларније.

Павиљон на пустолинки је приповест коју сер Артур Конан Дојл назива „првом кратком причом на свету“ и сврстава је у најбоља Стивенсонова остварења. Центлмен—скитница одлази да посети павиљон на пустој обали Шкотске, где је некоћ боравио са својим можда јединим а непријазним пријатељем. Уместо празне и запуштене куће, какву је очекивао, налази нове станаре, старог пријатеља, своју будућу жену и пустоловину живота.

Врата господара Демалтроја је прича о једној пустоловној ноћи младог витеза у Француској на почетку друге четвртине петнаестог века, у којој он упада у несањану ступицу намењену другом, а из ње излази –или, пре, у њој остаје – захваљујући сасвим ненадној љубави.

Коначиште за једну ноћ јесте фиктивна реконструкција једне ноћи Франсоа Вијона, једног од највећих песника француских, филозофа и просјака, лумпера и сецикесе, лопова и убојице. Прича га бриљантно оживљава и дочарава у једноноћном париском окружењу његовог 15. века.

Маркем је истинска минијатура *Злочина и казне*, у којој вишеструки злочинац и убица из користољубља налази снагу да одбије понуду да га од вешала спасе натприродно биће – покровитељ зла. Може се рећи да је и морал приче

раскољниковски – нема спасења без покајања и
прихватања казне, нити ван људског друштва, ма какво да
је.

Бранислав Г. Ромчевић

ДОКТОР ЦЕКИЛ И ГОСПОДИН СКРИТ

и друге приповетке

ДОКТОР ЦЕКИЛ И ГОСПОДИН СКРИТ

Глава 1. ПРИЧА О ВРАТИМА. Господин Атерсон, адвокат, беше човек мргодна лица, неосветљена осмехом; хладан, шкрт и сметен у разговору; уздржан у осећањима; мршав, дугачак, прашњав, туробан, а ипак некако мио. На пријатељским састанцима, и када би вино било по његову укусу, нешто надасве људско зрачило би му из ока; нешто што збиља није налазило пута у његов разговор, али што је проговарало не само у овим немим симболима лица после вечере него, још и чешће и гласније, у поступцима његова живота. Беше строг према себи; пио је џин кад би био сам, да би угушио склоност ка добрим винима; и мада је уживао у позоришту, није прошао ни једном кроз врата двадесет година. Међутим, био је доказано трпељив према другима; чудећи се каткад, скоро са завишћу, због високог утицаја пића у њиним злоделима; а у свакој крајњој нужди склон

да помогне пре него да покара. „Ја сам склон Каиновој јереси,“ рекао би необично. „Пуштам свога брата да ђаволу иде на свој начин.“ У овој улози, често му је била судбина да буде последњи познаник од угледа и последњи добар уплив у животима људи на низбрдици. А према таквима, уколико би дошли у његове пословне просторије, није показивао ни сенку промене у понашању.

Без сумње да тај подвиг беше лак за господина Атерсона; јер он беше ненаметљив у најбољем смислу, па чак и његово пријатељство као да беше засновано на сличном правоверју добронамерности. Белег је скромног човека да свој круг пријатеља прихвати, онакав какав је, из руку пригоде; и то беше својство тога адвоката. Пријатељи му беху од његова рода, или они које је најдуже познавао; његове наклоности, као бршљан, беху раслиће времена, не подразумеваху прикладност предмета. Отуд, без сумње, веза што је њега спајала с господином Ричардом Енфилдом, његовим далеким рођаком, добро знаним беспосличаром. Тврд орах многима је било то шта та двојица виде један у другом, или коју тему могу наћи као заједничку. Они што би их сусрели током њиних недељних шетњи приповедали су да ништа не говоре, да изгледају необично зловољно и да би поздравили са очитим олакшањем појаву неког пријатеља. Упркос томе, та су

двојица много полагала на ове излете, сматрали их главним драгуљом сваке седмице, и не само остављали по страни пригоде за забаву, но су чак одбијали пословне обавезе, да би могли у њима несметано уживати.

Десило се током једне од тих скитњи да их пут одведе споредном улицом у једној живој четврти Лондона. Улица беше мала и оно што се зове мирна, али би се у њој радним данима водила жустра трговина. Становницима је, чинило се, добро ишло, и сви су се такмичарски надали да ће им ићи још боље, те су каћиперски излагали вишак свога жита; тако да су дућанска прочеља стојала дуж те улице као да позивају, налик редовима насмешених продавачица. Чак и недељом, кад би прекрила своје цветније дражи и лежала доста празна, та је улица сијала у односу на свој прљави комшилук, као ватра у прашуми; а са својим свеже офарбаним капцима, добро улаштеним месингом и свеопштом чистоћом и упадљивом веселошћу, одмах би запала за око пролазника и пријала му.

Двоја врата од једног ћошка, на левој страни кад се иде на исток, низ беше прекинут улазом у двориште; и баш на том месту једна злослутна зградурина истурала је свој забат на улицу. Беше висока два спрата; није имала прозора, ничег осим једних врата у приземљу и слепог прочеља од безбојног зида на спрату; а у свему је носила

белеге подужег и неуредног занемаривања. Врата, која не беху опремљена ни звоном ни звекиром, беху испуцала и обезбојена. Скитнице би се доклатариле у ту забит и кресале шибице на оплати; деца су трговала на степеништу; школарац је испробао свој нож на украсима; а скоро цело једно поколење нико се не појави да отера ове случајне посетиоце или да поправи пустошење њихово.

Господин Енфилд и адвокат били су на другој страни те споредне улице; а кад беху наспрам улаза, први диже свој штап и показа њиме. „Јесте ли икад запазили она врата?“ упита; а кад његов садруг одговори потврдно, он додаде: „У мојој глави су повезана с једном врло чудном причом.“

„Ма немојте?“ рече господин Атерсон, уз лаку промену гласа, „а шта је то било?“

„Е, било је овако,“ узврати господин Енфилд. „Враћао сам се кући с неког места на крају света, око три сата једног црног зимског јутра, а пут ми је ишао кроз део града где буквално не беше ничег да се види осим светиљки. Улица за улицом, а сав свет спава – улица за улицом, све осветљене као за литију а све празне као црква – док ја најзад не западох у оно стање духа кад човек ослушкује и ослушкује и почиње да чезне за тим да види полицајца. Одједном, видех две прилике: једна, човечуљак што табана ка истоку брзим кораком, и друга, девојчица од, можебит,

осам до десет година, која трчи из све снаге попречном улицом. Дакле, господине мој, то двоје, сасвим природно, налетеше једно на друго на ћошку; а онда се зби ужасни део тог догађаја; јер тај човек мирно прегази тело девојчицино и њу остави да вришти на земљи. Не звучи бог зна како кад се чује, али беше пакленски то видети. То ко да не беше човек; беше као нека проклета неуставна сила. Ја довикнух неколико пута, дадох петама ветра, шчепих тог мог џентлмена за врат и довукох га назад, где већ беше знатна гомила око девојчице која вришти. Он беше савршено хладнокрван и није се опирао, али ми упути један поглед, тако ружан да ме зној проби као цурком. Људи који се беху појавили беху сама породица девојчицина; а ускоо се појави и доктор, по ког она беше послата. Елем, девојчица није лоше прошла; више беше уплашена, према том костодељи; и ту бисте могли претпоставити да је крај тога. Међутим, постојала је једна чудна околност. Ја сам замрзео тог свог џентлмена на први поглед. Замрзела га је и девојчицина породица, што беше сасвим природно. Међутим, оно што ме запањи беше докторов случај. Он беше уобичајено сувопаран лекар, неодређених година и изгледа, с јаким единбуршким нагласком и осећајан, отприлике, као гајде. Дакле, господине мој, он беше ко и ми остали; кад ког би погледао

мог заробљеника, видео бих да костодељу хвата мука од жеље да га убије. Знао сам шта му је у души, баш као што је он знао шта је у мојој; а пошто убијање није долазило у обзир, учинисмо следећу најбољу ствар. Рекосмо том човеку да можемо и да ћемо начини такву саблазан од овога да ће то учинити да му име засмрди с једног краја Лондона до другог. Ако има неке пријатеље, или ужива неко поверење, подузећемо све да их изгуби. А цело то време, док смо ми подгревали ствар до усијања, држали смо жене подаље од њега што смо боље могли, јер су биле дивље као харпије. Никада не видих круг лица тако пуних мржње; а тај човек беше ту у средини, с неком црном, исцереном хладнокрвношћу – и уплашен, то сам видео, али је то подносио, господине мој, збиља као Сотона.

„Аколи ви бирате да извучете корист из овог случаја,“ изјави он, „ја сам, наравно, беспомоћан. Нема центлмена што не жели да избегне сцену,“ вели он. „Наведите своју цифру.“ Дакле, ми га притегосмо за стотину фунти за породицу девојчицину; он је очито желео да се одупре; но беше нечег у нашој гомили што је представљало претњу, те се он најзад предаде. Следећа ствар беше да се новац добави; и где мислите да нас је одвео него до те куће са тим вратима – извадио је кључ, ушао, а убрзо се врнуо с неких десет фунти у злату и с чеком за разлику, издатим на

Кутса, плативо доносиоцу, а у потпису име које не могу да поменем, мада је то једна од главних ствари у мојој причи, но то беше име у најмању руку одлично познато и често у штампи. Цифра беше висока; али потпис беше ваљан и за више од тога, само ако беше прави. Ја узех себи слободу да укажем своме центлмену да цела работа изгледа сумњиво, и да човек, у правом животу, не улази кроз подрумска врата у четири ујутро и не враћа се напоље са чеком неког другог човека на скоро сто фунти. Међутим, он је био сасвим смирен и подсмешљив. „Немајте бриге,“ вели он, „ја ћу с вама остати док се банке не отворе и сам ћу уновчити чек.“ Стога сви кренемо – доктор, девојчицин отац, и наш пријатељ и ја – те проведемо остатак ноћи у мојим просторијама; а сутрадан, пошто доручковасмо, сви скупа одемо у банку. Ја лично предам чек, а рекнем да имам све разлоге да верујем да је потпис кривотворен. Ни случајно. Чек је био прави.“

„Свашта,“ рече господин Атерсон.

„Видим да осећате исто што и ја,“ рече господин Енфилд. „Да, опака је то прича. Јер мој човек беше прикан каквог нико не могаше поднети, збиља мрзак човек; а особа која је чек издала беше сам узор исправности, усто позната, и (што све чини горим) један од оних ваших момака који чине оно што зову добрим делима. Уцена,

претпостављам; честит човек који скупо плаћа због неког застрањивања у својој младости. Стог ја ту зграду с тим вратима називам Кућа Уцене. Мада ни то, знате, ни издалеко не објашњава све,“ додаде он, и с тим речима западе у размишљање.

Из тога га призва господин Атерсон, упитавши доста ненадно: „А не знате да ли издавалац чека живи ту?“

„Згодно место, је ли?“ узврати господин Енфилд.

„Међутим, ја сам успео да запазим његову адресу; живи на некаквом тргу.“

„И никад се нисте распитали у вези – с кућом с вратима?“ рече господин Атерсон.

„Не, господине мој: био сам фин,“ беше одговор. „Врло се устежем да постављам питања; то превише личи на поступак судњег дана. Поставиш питање, а то је ко да камен отисниш. Седиш мирно наврх брда; а камен иде, отискујући друге; па ускоро нека добростива стара птица (последња на коју би помислио) буде погођена у главу у свом задњем дворишту, а породица мора да мења име. Не, господине мој, имам своје правило: што ствар више личи на Чудачку Улицу, то мање питам.“

„И то је одлично правило,“ рече адвокат.

„Међутим, ја сам то место проучавао ради себе,“ настави господин Енфилд. „Тешко да личи на кућу. Нема других

врата, и нико не излази нити улази кроз ова једна осим, јако ретко, центлмен из моје пустиловине. Има три прозора на двориште на првом спрату; ниједног доле; прозори су стално затворени али су чисти. И постоји димњак који се, опћенито, пуши; тако да неко мора да живи ту. А то ипак није баш извесно, јер су зграде тако нагуране око дворишта да је тешко рећи где се једна свршава а друга почиње.“

Тај пар ходао је даље у тишини неко време; а онда господин Атерсон рече: „Енфилде, добро вам је оно правило.“

„Да, мислим да јесте,“ узврати Енфилд.

„Но, упркос томе,“ настави адвокат, „има једна ствар о којој желим да упитам: желим да питам како се звао човек који пређе преко девојчице.“

„Дакле,“ рече господин Енфилд, „не видим како би то могло шкодити. То је био човек који се звао Скрит.“

„Хм,“ рече господин Атерсон. „Какав је то човек по изгледу?“

„Није лако њега описати. Има нешто наопако у његовом изгледу; нешто непријатно, нешто сасвим одвратно. Нисам срео човека кога толико не трпим, а ипак тешко да могу знати зашто. Мора да је у нечем наказан; одаје јак осећај наказности, мада не могах поближе навести шта. Он је

човек необична изгледа, а ипак не могу, у ствари, именовати ништа што није на своме месту. Не, господине мој, не могу с тим изаћи на крај; не могу га описати. И не ради се о мањкавости памћења; јер тврдим да га видим овог часа.“

Господин Атерсон опет је ходао неко време у тишини и очито под теретом размишљања. „Сигурни сте да је користио кључ?“ упита он најзад.

„Драги мој господине...“ поче Енфилд, изненађен преко сваке мере.

„Да, знам,“ рече Атерсон; „знам да мора да изгледа чудно. У ствари, ако вас не питам за име оне друге особе, то је зато што га већ знам. Видите, Ричарде, ваша прича је побудила занимање. Ако сте у некој ствари били нетачни, боље да то исправите.“

„Мислим да сте могли да ме опоменете,“ узврати други с призвуком мрзовоље. „Међутим, био сам цепидлачки тачан, како ви то зовете. Прикан је имао кључ; а штавише, и даље га има. Видео сам где га користи пре мање од недељу дана.“

Господин Атерсон дубоко уздахну али не рече ни речи; а младић ускоро настави. „Ето још једног наука да се ништа не говори,“ рече он. „Стидим се свог дугачког језика. Да се договоримо да ово више не помињемо.“

„Од срца,“ рече адвокат. „Ево руке за то, Ричарде.“

Глава 2. ПОТРАГА ЗА ГОСПОДИНОМ СКРИТОМ. Те се вечери господин Атерсон вратио у свој момачки дом у туробном расположењу и сео да вечера без задовољства. Беше му навада недељом, кад би овај обед био готов, да седи уз ватру, с књигом неког сувопарног богословља на свом налоњу за читање, док сат на суседној цркви не би избио дванаест сати, кад би трезвено и захвално отишао на спавање. Ове ноћи, пак, чим столњак би уклоњен, он узе свећу и оде у своју канцеларију. Ту отвори своју касу, из њеног најскритијег дела узе докуменат насловљен, на омотачу, „Опорука доктора Џекила“, те седе, облачна чела, да му проучава садржај. Докуменат беше холограф, јер господин Атерсон, мада га је преузео сада када беше сачињен, беше одбио да пружи и најмању помоћ у његову сачињавању; а одређивао је не само да, у случају смрти Хенрија Џекила, ДМ., Д.Г.П., Д.П., Ч.К.Д., итд., сав његов иметак има да пређе у руке његовог „пријатеља и добротинитеља Едварда Скритог“ него и да ће, у случају да доктор Џекил „нестане или из необјашњивих разлога буде одсутан било које време дуже од три календарска месеца,“ наведени Едвард Скрит ступити на место реченог Хенрија Џекила без даљег одлагања и без икаквих терета или

обавеза сем плаћања неколико малих износа члановима докторовог домаћинства. Овај документ је адвокату дуго био трн у оку. Вређао га је и као адвоката и као жарког заговорника здравих и уобичајених страна живота, коме је оно што је мушичаво исто што и непримерено. Досад му је његово непознавање господина Скрита увећавало огорченост; сада, услед изненадног обрта, то чини његово сазнање. Било је довољно рђаво кад је име било само име о којем он више не може сазнати. Беше горе када оно поче да се заодева одвратним особинама; а из променљивих, нестварних измаглица што му дуго збуњиваху око, искочи изненадан, јасан предосећај о ђаволу.

„Мислио сам да је то лудост,“ изустуи он док је враћао у касу ту мрску хартију, „а сада се почињем плашити да је бешчашће.“

С тим он утули своју свећу, обуче капут и крете у правцу Трга Кавендиш, те цитаделе медицине, где је његов пријатељ, велики доктор Лењон, имао своју кућу и примао своје натискане пацијенте. „Ако ико зна, то ће бити Лењон,“ беше помислио.

Озбиљни главни слуга препознаде га и пожелеле му добродошлицу; није морао нимало да чека, већ је био уведен право с врата у трпезарију, где је доктор Лењон седео сам уз своје вино. Он беше срдачан, здрав, уредан

центлимен румена лица, с куштравом, прерано седом косом, и бучна, одлучна држања. Кад виде господина Атерсона, он скочи са столице и дочека га с обе руке. Та срдачност, која беше својствена том човеку, беше мало театрална за око; но је почивала на искреном осећању. Јер та двојица беху стари пријатељи, стари другари и у школи и на колеџу, обојица дубоки поштоваоци и сами себе и један другога, и – што не следи увек – људи који уживају у друштву оног другог.

После мало несувислог разговора, адвокат наведе на тему која му је тако непријатно заокупљала ум.

„Претпостављам, Лењоне,“ рече он, „да ти и ја мора да смо два најстара пријатеља које Хенри Џекил има?“

„Волео бих да су ти пријатељи млађи,“ смејуљиво се доктор Лењон. „Но претпостављам да јесмо. Па шта с тим? Сад га мало виђам.“

„Збиља?“ рече Атерсон. „Мислио сам да вас везује заједничко интересовање.“

„Било је тако,“ беше одговор. „Но има више од десет година откако је Хенри Џекил постао исувише мушичав за ме. Почео је да иде на погрешну страну, погрешну у глави; и мада се, наравно, занимам за њ зарад старих времена, како се то каже, од тога човека виђам и виђао сам ђаволски мало. Такво ненаучно тртљање,“ додаде доктор, одједном

се зајапутивши, „отуђило би и Дамона и Питију.“

Овај мали излив гнева беше донекле олакшање за господина Атерсона. „Само су се посвађали око неког научног питања,“ помисли он; а пошто је био човек без научних страсти (сем кад се радило о преносним исправама), он чак додаде. „Ништа горе од тога!“ Он даде своме пријатељу неколико секунди да се прибере, а онда изнесе питање које беше дошао да постави. „Јеси ли икад срео штићеника његовог – неког Скрита?“ упита.

„Скрита?“ понови Лењон. „Не. Нисам ни чуо за њ. Никад.“

То беше целокупно сазнање које адвокат са собом понесе у велик, мрачан кревет, у коме се превртао амо–тамо док ситни сати јутарњи не почеше бивати крупнији. То је била ноћ с мало покоја за његов уполсен ум, уполсен у потпуном мраку и опседнут питањима.

Шест сати избила су звона на цркви која беше тик уз кућу господина Атерсона, а он је и даље копао по том проблему. Дотле га је овај тицао тек са стране интелектуалне; али сад му и машта поста обузета, или, пре, заробљена; а док је лежао у великој помрчини ноћи и себе с навученим завесама, прича господина Енфилда се одвијала у његовој машти као свитак осветљених слика. Био је свестан великог поља светиљки града у ноћи; онда

прилике неког човека што хита; онда девојчице која трчи од доктора; а онда се то двоје срећу, а та људска сила неуставна гази девојчицу и иде даље, без обзира на њено вриштање. Или би видео собу у богатој кући, где му пријатељ лежи и спава, сањајући и смешећи се својим сновима; а онда би се врата те собе отворила, завесе кревета биле би раздвојене, спавач би био позван, и гле – крај њега би стојала прилика којој је дата моћ, па се он, и у то глуво доба, мора дићи и њен налог извршити. Та прилика у те две мене походила је адвоката целе ноћи; а ако би уопште придремао, то је било само да би видео где она клизи још криомичније кроз заспале куће, или где се креће, све брже и брже, док се у глави не заврти, кроз шире лавиринте града осветљеног светиљкама, а на сваком ћошку уличном мрви неку девојчицу и оставља је да вришти. А та прилика и даље није лице имала по коме би он њу препознао; чак и у сновима његовим није лице имала, или је имала неко што га збуњује и што се топи пред његовим очима; па се тако у души адвокатовој заче и поче све више да расте необично јака, скоро необуздана, радозналост да види црте лица правог господина Скрита. Када би га само једном угледао, мислио је да би се тајна расветлила и, можебит, сасвим нестала, каква је навада ствари тајновитих кад се добро прегледају. Можда би

увидео разлог за чудну наклоност или потчињеност (назовите то како хоћете) свога пријатеља, или чак за запањујућу одредбу опорукe. То би, барем, било лице које вреди видети: лице човека без осећаја милосрђа; лице које само треба да се покаже па да зачне, у души равнодушног Енфилда, искру трајне мржње.

Од тога тренутка, господин Атерсон поче походити та врата у споредној улици с дућанима. Ујутро, пре радног времена; у подне, кад је посла било пуно а времена мало; ноћу, испод лица замагљеног градског месеца; по сваком осветљењу и у свим сатима осамљености или градске гужве, адвокат се могао наћи на свом изабраном месту.

„Аколи је он господин Скрит“ беше помислио, „ја ћу бити господин Траган.“

А његово стрпљење најзад би награђено. Беше лепа, сува ноћ; мраз у ваздуху; улице чисте као под плесне дворане; светиљке су, недрмане ветром, оцртавале правилну шару светлости и сенке. До десет сати, кад радње беху затворене, та споредна улица беше врло пушта и – упркос дубоком гунђању Лондона одасвуд околу – врло тиха. Мали звуци далеко су стизали; домаћи звуци из кућа јасно су се чули на обе стране колника; а шум наиласка неког пролазника стизао је далеко пре њега. Господин Атерсон био је на своме месту већ неколико минута, кадли поста свестан да

се ближи неки необично лаган корак. Током својих ноћних патрола, беше већ навикао на чудан начин на који кораци јединцате особе, док је ова јоште удаљена, одједном почну да се разликују од големог мрмљања и тутњаве града. А ипак му пажња никад пређе није била тако нагло и одлучно привучена; те се он, с јаким, празноверним предосећајем успеха, повуче у улаз у двориште.

Кораци су брзо прилазили и одједном постали гласнији кад окренуше у улицу. Адвокат је, гледајући из улаза, ускоро видео с каквим човеком мора да има посла. Тај беше мали и врло просто одевен, а поглед на њ, чак и с те раздаљине, некако је био изразито непријатан посматрачу. Међутим, он се упути право ка вратима, препречивши преко колника да уштеди време; а кад стиже, извуче из цепа кључ како неко ко стиже кући.

Господин Атерсон иступи и таче га по рамену док је пролазио. „Господин Скрит, рекао бих?“

Господин Скрит стукну, уз шиштав уздах. Међутим, његов страх беше тек тренутан; и мада адвоката није у лице гледао, он одговори доста хладнокрвно: „То ми је име. Шта желите?“

„Видим да улазите,“ узврати адвокат. „Ја сам стари пријатељ доктора Цекила – господин Атерсон из Улице Гонт – мора да сте чули за моје име; а пошто сам вас тако

згодно срео, помислих да ме можете пустити унутра.“

„Нећете наћи доктора Цекила; одсутан је од куће,“ одговори господин Скрит, угуравајући кључ. А онда одједном, но и даље не гледајући нагоре, упита: „Како сте ме препознали?“

„А да ли бисте, са своје стране,“ рече господин Атерсон, „ви мени учинили једну услугу?“

„Са задовољством,“ одговори онај други. „Шта би то било?“

„Хоћете ли дати да вам видим лице?“ упита адвокат.

Господин Скрит као да оклеваше, а онда се, као на неку изненадну помисао, окрете с изгледом пркоса; те су та двојица неколико секунди зурила доста чврсто један у другога. „Сада ћу вас моћи опет препознати,“ рече господин Атерсон. „То може бити корисно.“

„Да,“ узврати господин Скрит. „Добро је што смо се срели; а када смо већ код тога, треба да имате моју адресу.“ И он наведе број у једној улици у Сохоу.

„Добри боже!“ помисли господин Атерсон, „да није, можда, и он размишљао о опоруци?“ Међутим, он своја осећања задржа за се и само мрмљањем захвали за адресу.

„А сад,“ рече онај други, „како сте ме препознали?“

„По опису,“ беше одговор.

„Чијем опису?“

„Имамо заједничке пријатеље,“ рече господин Атерсон.

„Заједничке пријатеље,“ понови господин Скрит помало промукло. „Ко су они?“

„Декил, на пример,“ реће адвокат.

„Он вам није рекао,“ викну господин Скрит у изливу гнева. „Ни помислио нисам да бисте слагали.“

„Чујте,“ рече господин Атерсоон, „такав говор није доличан.“

Онај други гласно провали у дивљачан смех; а идућег тренутка необичном хитрином откључа врата и нестаде у кући.

Адвокат мало постоја кад га господин Скрит напусти, право оличење узнемирености. Онда полако крете уз улицу, застајкујући на сваких пар корака и стављајући шаку на чело, као човек у душевној збуњености. Проблем који је он тако претресао док је ходао беше од оне врсте што се ретко решава. Господин Скрит је блед и патуљаст, одаје утисак наказности а да нема никакву нагрђеност вредну помена; има непријатан осмех; према адвокату се држао с неком врстом убилачке мешавине плахости и смелости, а говори промуклим, шапутавим и помало напуклим гласом; све те ствари говоре против њега, али ни све оне заједно не могу објаснити досад непознату одвратност, мржњу и страх с којима је господин Атерсон

размишљао о њему. „Мора да постоји нешто друго,“ изусти тај збуњени џентлмен. „Постоји нешто више, само кад бих могао да за то нађем назив. Бог ме благословио, тај човек тешко да личи на људско биће! Нешто троглодитско, да кажемо? Или, да то није она стара прича о доктору Фелу? Или је то тек зрачење покварене душе, која тако пролази кроз свој суд глинен и преображава га? То потоње, рекао бих; јер, сироти мој стари Хари Џекиле, аколи сам икад прочитао потпис Сотонин на неком лицу, то је на лицу твога новог пријатеља.“

Иза угла на изласку из те споредне улице био је трг са старинским, лепим кућама, сад највећма опалим из свог високог стања и датим у закуп за станове и канцеларије свакојаким људи – гравера мапа, архитеката, адвоката сумњива угледа и посредника у мрачним подухватима. Једна кућа, пак, друга од угла, и даље је била целовито заузета; и код врата ове куће, која је имала сјајан изглед богатства и удобности – мада сада беше уроњена у таму, осим лепезастог светларника изнад врата – господин Атерсон застаде и покуца. Добро обучен постарији слуга отвори врата.

„Да ли је доктор Џекил код куће, Пуле?“ упита адвокат.

„Погледаћу, господине Атерсоне,“ рече Пул пуштајући посетиоца, док је говорио, у велику, удобну салу с ниском

таваницом, с подом од камених плоча, коју је грејала (по сеоском обичају) светла ватра у отвореном камину, и која беше намештена скупим комодама од храстовине. „Хоћете ли да сачекате овде, поред ватре, господине? Или да вам упалим светло у трпезарији?“

„Овде, хвала вам,“ рече адвокат, те приђе ближе и наслони се на високу каминску ограду. Ова сала, у којој сад беше остављен сам, била је посебно драга његовом пријатељу, доктору; и сам Атерсон би често говорио о њој као о најпријатнијој просторији у Лондону. Међутим, ноћас му је крвотоком ишла језа; лице Скритово притискало је његово сећање; осећао је (што у њега беше ретко) муку и гађење од живота; а у сумору његовог расположења чинило се да види претњу у трептању светла ватре на улаштеним комодама и немирном трзању сенке на таваници. Он се постиде свога олакшања кад се Пул убрзо врати и објави да је доктор Цекил изашао.

„Видео сам господина Скрита где улази кроз стару дворану за сецирање, Пуле,“ рече он. „Да ли је то у реду, ако доктор Цекол није код куће?“

„Сасвим у реду, господине Атерсоне,“ одговори слуга. „Господин Скрит има кључ.“

„Изгледа да ваш газда има силно поверење у тога младића, Пуле,“ настави други замишљено.

„Да, господине, збиља има,“ рече Пул. „Свима нам је наређено да га слушамо.“

„Чини ми се да се нисам срео с господином Скритом?“
запита Атерсон.

„О, никако, господине. Он овде не вечерава. У ствари, мало га виђамо на овој страни куће; он највећма долази и одлази кроз лабораторију.“

„Е, лаку ноћ, Пуле.“

„Лаку ноћ, господине Атерсоне.“

Адвокат крете кући врло нерасположен. „Сироти Хари Цекил,“ помисли, „имам зле слутње да је дубоко загазио! Био је пуст кад је био млад; давно, наравно; но, у закону Божјем нема рока застаревања. Јес, мора да је то; дух неког старог греха, рак неке Скрите срамоте: казна стиже, реде claudio, годинама пошто памћење заборави а самољубље опрости грешку.“ И адвокат се, престрашен том мишљу, замисли мало над својом прошлошћу, пипајући по свим буцацима сећања, да не би, којим случајем, човечуљак из кутије неког греха ту на светло искочио. Његова је прошлост била доста невина; мало људи могло би читати свитке свог живота с мање зазора; па ипак је био свучен у прашину многим лошим стварима које је учинио, и опета дигнут у трезвену и смерну захвалност многима која је замало учинио но их ипак избеже. А онда, кад се вратио на

своју пређашњу тему, у њему се заче искра наде. „Овај господин Скрит, кад би се проучио,“ помисли, „мора да има своје тајне; црне тајне, према изгледу његовом; тајне у поређењу с којима би понајгоре тајне сиротог Цекила биле као светлост сунчана. Ствари не могу даље овакве какве су. Охладим се кад помислим на ово створење како се прикрада постељи Харијевој; јадни Хари, какво буђење! И опасност свега тога; јер аколи овај Скрит посумња да постоји та опорука, може постати нестрпљив у чекању да наследи. Јес, морам потурити рамена под точак – само ако Цекил буде хтео да ми допусти,“ додаде он, „само ако Цекил буде хтео да ми допусти.“ Јер он опет виде пред оком своје маште, јасно ко слику на стаклу, чудне одредбе опоруке.